

le njega zamoremo oplemenjevali, ker le on ima zmoglosti take, da se zaverševati dajo, in njegov obstanek je večin.

Iz rečenega tedaj bistra biva naša dolžnost: neprenehoma razsvetlevali in zobraževati ne le svoj um, ampak tudi pomagati in s svojim premoženjem podpirati, da se učilnice vstanove, kjer se tudi naj revnej kolikor je mogoče podučiti in zобразiti zamore.

Ozír vstanovila šol pa menim, da vaši duhovniki zaslužujejo vaše naj večje zaupanje; oni, deležniki vaše žalosti in radosti, vedeži pomanjkljivosti vašega npravnega življenja in kmetijstva, željni le vašega časnega blagostanja in večnega zveličanja, se podajajo večkrat vsi dreveni in steni iz spovednic med vaše otroke učiti jih lepega življenja in prestreč pri njih starih napake. Njih prizadevi imajo večidel šole po Slovenskem zahvaliti bivanje svoje, in kjer jih ni, jih le za to ni, ako oni ne pripomorejo dostojno ali ker se na njih svete ne porajta. (Dalje sledi.)

Življenje slavnih Slovanov.

XVI.

Jan Kolár *).

△ V pesmi, ki so jo Janu Kolárju o pogrebu peli, so besede: „Prerok je umrl“. In zares, Kolár je bil prerok vsm Slovanom, posebno Čehom. Rodil se je 29. julia 1793 na Ogerskem v Mošovcih, županije Turoške. Pervih naukov se je učil v Kremnici in Banski Bistrici (Neusohl). V Požunu se je učil za duhovna. Od ondi je šel v Jenó, kjer je naukom poldrugo leto živel. Na Saksonske je vidil prvič kraje, nekda slovanske, zdaj pa ponemčene, kjer se mu je ljubezen do slovanstva v plamen raznetila. Ondi je zložil perve pesmi (sonete) svojega velikega (lirično-epičnega) dela „Slavy dcera“ (Slave hči), ktero bi ga bilo samo poslavlilo, ako ne bi bil nič drugega napisal.

Vernivši se v domovino je bil Kolár v Banski Bistrici leta 1819 za duhovna posvečen, potem je kaplanoval v Pešti do leta 1849. Dvakrat l. 1841 in 1844 je potoval po Laškem in prvo potovanje v svojem „cestopisu“ natanko popisal. Sad drugega potovanja je bilo delo, na državne stroške na svetlo dano: „Stara Italia slovanska“. Pervi del je že med svetom, drugi se ravno natiskuje. Vendar moram pristaviti, opiraje se na mnenje dvéh naj slavnejših jezikoznancov naše dobe, da to delo Kolarjevo za zgodovino slovansko ni tako važno, kakor marsikdo misli, ker pisatelj primerja stara imena laških krajev itd. imenom slovanskim, za slovanstvo pre-iskren predaleč sega. To pa mu naj ne pomanjšuje slave in velikih zaslug, ki si jih je za pismenost slovansko in za slovanstvo sploh pridobil, zlasti s svojim izvrstnim delom „Slavy dcera“ in s spisom „vzajemnost slovanska“ v časopisu „Hronka“ natisnjenim, v katerem modro napeljuje, kako se naj bi Slovani v pismenosti ali slovstvu vzajemno podpirali in se v govoru poglavitnim narečjem čedalje bolj približevali. To delo, ktero je Kolár pozneje izdal tudi v nemškem jeziku (über die literarische Wechelseitigkeit zwischen den verschiedenen Stämmen und Mundarten der slavischen Nation), se mu mora v posebno veliko zaslugó šteti, ker je z njim slovansčini neizrečeno koristil.

Sušca-mesca l. 1849 ga je vlada za zaupnega moža iz Pešta na Dunaj poklicala in potem v vseučilišču tega mesta za učitelja staroznanstva slovanskega postavila.

Na povabilo nadvojvoda Meklenoborsko-Streliskega je šel Kolár 1850 najdene malike staroslovanske cerkve Reterske ogledovat in popisovat. S tem delom se je po-

zneje na Dunaju neprenehoma pečal. Ali komaj je svoje mnenje zastran teh bogov v spisu: „Bogovi Reterski“ na kratko napisal, ga je nemila smert pobrala (24. dan januara 1852) še ne 59 let starega.

Truplo Kolárjevo so Slovani na Dunaju živeči 26. jan. 1852 z velikim sprevedom na pokopališču sv. Marksa slavno in z donečim petjem v česem jeziku pokopali. V častitljiv spomin so dali eno podobo slavnega moža do pers iz mavca, eno pa na bronasti svetinji vlti. To so prodajali in za skupljeni denar slavljniku dragocen spominek za na grob omislili. Kolár je bil družbenik veliko učenih družb. Za zasluge v pismenosti so mu podelili Franc-Jozefov red.

Nenehoma je delal. Razun velike pesmi „Slavy dcera“, ki je bila že petič natisnjena, je zložil Kolár več manjših pesmic in veliko pridig in jih na svet dal. Tudi je nabiral od mladih nog pesmi naroda slovaškega, ki so bile leta 1834 in 1835 v dveh zvezkih z napisom „narodnie zpievanky“ tiskane.

Po pesmih soditi bi mislil človek, da je bil Kolár korenjak in junak, da malo takih; toda je bil pohleven in mil.

Na kamnitnem spominku v sredini z vdrelano železno podobo slavnega pesnika, pod ktero gosli staroslovanske z napisom „Slavy dcera“ v kamen vsekane leže, se berejo v česem jeziku besede:

Jan Kolár,

o. kr. prof. starovědy slov. na univ. Vídenské, před tím kazatel evang. církve slov. v Pešti, narodil se v Mošovcih dne 29. července 1793, zemřev ve Vídni dne 24. ledna 1852. Isa živ, v srdci celý národ nosil, zemřev, žije v srdci národa celého.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Tersta 12. marca. Ako se bodo spomladi povsod od Ljubljane do sém dela na železnici tako marljivo začele delati, kakor se to že tukaj godí, bo le kmalo sopihal hlapon med Ljubljano in Terstom, in pogosto bomo potem obiskovali Teržačani Vas brate Ljubljance. Kdor je pred nekterim časom šel po cesti proti novem Lazaretu, je imel na desnici stermit hrib, na levici morje, sedaj ni ne hriba ne morja, skopali so hrib, z njim morje zasuli in prostira se že ravnata ondi, da bi zamoglo malo mestice na njej stati; že so železne šine položene in kolodvor se bo gotovo tudi kmalo začela zidati, ker je sila veliko gradiva za-nj pripravljenega, akoravno se še ne mudí, ker tukaj hiše rasejo bi rekel čez noč, čemur se ni čuditi, ako se pomisli, kako lep kamen se za stavbe lomí. Vzela bo pa železnica celo versto hiš, ki se bodo podreti morale. Razun železnice se dela druga imenitna stavba, podaljšuje in razširjuje se namreč naj imenitniši molo S. Carlo, ki bo skoraj četertinko ure daleč v morje segel in za razkladanje in nalaganje blaga kaj pripraven postal.

Danes vihrajo po vsih barkah slovesna bandera zavolj srečnega ozdravljenja njegovega veličanstva; drevi bo velika svečava.

Iz Ljubljane. Pretekla sabota je bila, kakor po celem cesarstvu, tudi za Ljubljano veselo prazničen dan: obhajala se je veselica, ktera je po telegrafu iz Dunaja došla: da Njih veličanstvo presvetli cesar po prestani nevarni bolezni so pervikrat od doma se podavši v cerkev sv. Štefana se peljali. Bila je ob desetih dopoldne v stolni cerkvi slovesna od g. knezo-škofa petá maša, po kateri se je pesem „Tebe Boga hvalimo“ zapéla, da je vničil hudobni namen in milostno ohranil predrago življenje cesarja. Zvečer je bilo celo mesto krasno razsvitljeno, in v gledišu, tudi pražno osvetljenem, se je prepevala in na veselo naznanilo gosp. deželnega poglavarja: „da je presvitli cesar popolnoma zdrav se popoldne slavno sprejeman v cerkev sv. Štefana peljal“.

*) Po življenjopisu v časniku »Leipz. illust. Ztg.« t. l.

mnogokrat ponavljala „cesarska pesem“ od obilo zbrane množice vsih stanov tako nadušeno, da se je očitnotudi v tem razodevala vesela pomemba današnjega dneva.

Novičar iz mnogih krajev.

Dunajski časniki naznanjajo slovesno prvo peljanje Njih veličanstva v cerkev sv. Štefana po prestani bolezni. Ob tréh popoldne se je peljal presvitli cesar s svojim očetom iz cesarskega dvora po krasno okinčanih ulicah, ki so bile ljudstva tako polne, da se je vse terlo, v stolno cerkev; kodar koli se je peljal, je donelo nadušeno „vivat“, in namest vojakov so se postavili na določno željo cesarja mestjani v versto, med katero se je cesarjeva kočija peljala; po sprejetim blagoslovu pred velikim oltarjem so se vernili cesar spet domú, ravno tako pozdravljani s klici veselja in vdanosti. Zvečer je bilo mesto razsvitljeno. — Za novo Dunajsko cerkev se je po 9. naznanilu na Dunaji že nabralo 381.251 fl. 35 $\frac{1}{2}$ kr. in 118 cekinov. Cesar Ferdinand so s cesarico vred podarili v ti namen 20.000 fl. — Preklicani stari krajcarji se bojo od 20. tega mesca naprej kupovali cent za 67 fl. v denarni kovnici na Dunaji, v Hall-u na Tirolskem, v Novem Sadu, v Nagy-Banyi in Oravici; scer jih pa smé vsak, ki jih ima, kot kotlovino prodati. — Vikši c. k. sodnija na Dunaji je določila, da vsak tak je zakotin pisac (Winkelschreiber), ki brez pravice ljudém proti plačilu spisuje prošnje ali pritožbe, ali kdor ljudi zapeljuje, da prazne pritožbe vlagajo vradnijam, ali da kdor v tacihih pismih resnico prevrača. — Napovedan je nov red za gruntne bukve. — Govori se od osnove 3 novih škofij v našem cesarstvu. — Te dni se je velik hrup zagnal, da je neki Francoz našel mašino, ki bo po lastni teži vozove tirala po železnici, brez da bi kurjave treba bilo. Zares važna znajdba! — al, doklerne srečamo tako tiranih vózov po železnici, je ne verjamemo. — Sliši se, da je znani general Haynau na Dunaji nanagloma umrl. — Dunajsko društvo zoper terpinčenje žival je povabilo 150 gostov na pojedino konjskega mesa te dni. Konjskemu mesu se godi kot krompirju iz začetka: ljudje se ga branijo, čeravno od zdrave živine je dobro in zdravo. — Turki so nek zlo hudi, da je mogla vojska zoper Černogorce jenjati, med kterimi v sedanjem stanu ne bo nikdar mirú. Omer-paša se je vmaknul s svojo armado v Albanio, Reis-paša v Niksič, Dervis-paša v Kovenice. Zapopotnico je bila Dervis-pašatova armada od Černogorcov še dobro otepena za to, ker je vjetega bolnega Grahovca grozovito vstrelila; Černogorci so ji pobrali za 6000 fl. vrednosti. Vojskovodja Černogorski Juri je 28. febr. razglasil, da se vsa vojska razpusti in le nekteri važnišiji kraji ostanejo obsedeni, — da se popijejo ljudje, ki so popadali v vojski, da se njih zapušeni vdovam in otrokom pomoč podari. — Sliši se, da Omer-paša terja, naj Osman-paša plača 10.000 tolarjev globe zato, ker je Sultana premotil, da se zamore Černogora z 10.000 vojakipremagati. — Iz Carigrada se „Terž. čas.“ piše, da zavoli božjega groba Rus zadnji sklep od Sultana terja. Za gotovo se ondi sliši, da na Moldavo-vlaški meji stoji rusovska armada, rusovske barke pa so v Sevastopolu pripravljene po suhem in po morji nad Turčijo vdariti, ako se o omenjeni zadevi ne spolne volja carova. — Sedaj se celó sliši, da bo 10. majnika papež Napoleona v Parizu za cesarja blagoslovil. Govori se tudi od 30 novih škofij na Francoskem.

Klepec.

(Dalje.)

Junaka išče knez po vojski:
»Kdo ima zdaj gotovo serce,
»Ki nas ubranil bo sramote,
»Z ošabnim Turkom se poskusil?«
Nihče se v vojski ne oglasi.
»Al v vojski celej ni junaka?
»Še zlata tovor mu obljubim.«
Al tiho vse ko pred ostane.
»Gorje sramote za kristjane!
»Obljubim mu jedino hčerko,
»Ki čast otme deželi našej.
»Junak naj krasnejši mi bodi!
To reče, na snubače gleda,
Pa v zemljo gledajo snubači.
Tadaj zapali ogenj kneza,
Sam opasuje ledje staro.
Tú mlajši sin pred njega stopi:
»Jaz sim opasan, dragi oče!
»Dovoli, da grém jaz nad Turka!
Goreče otec ga objame:
»Koleni moje, sladki sine!
»Le pojdi, pojdi blagoslovljen!
»S teboj se otec tvoj ponaša,
»Ponašajo se dedje stari,
»Ki so neverce tukaj tolkli«.

Pripravil se je tudi Turek.
Izbral tovaršev polovico
Ostalih na zidovji, vratih
Odkáže slednjo svoje mesto,
Posebej še ukaže vodji:
»Ako k preroku v raj odidem,
»Mi pošlji ti nevesto saboj!
Potem odpreti reče vrata,
Na boj zvihra ponosno v polje,
Za njim vihra tovaršev truma,
Kak mu na glavi čalma sije!
Kak bliska v roci damaščinka!
Kovani noži kak za pasom!
Z rame visi mu ščstoperec,
Orožje strašno, hāt nezmeren,
Seštero ima zob železnih,
Ki ž njimi seka smrtne rane.
Naproti plane mladi knežič,
Na Turka zabavljivo vpije;
»Le sem, ponočno-hrabri vitez,
»Na luči solnce kaže serce!
»Al mislim da si zadnjo devo
»Junaštvom nočnim to ugrabil!
Na smeh nategne Turek usta,
Odgovora na to ne daje,
Al divje iz oči zabliška,
Spusti po vragu damaščinko,
Utne mu levo do komolca,
Potem pusti da k otcu teče.

(Dalje sledi.)

Naznanilo.

Peti del »živinozdravstva«, pod imenom »nauk, kako pomagati živini o porodih, in kako po porodu ravnati s staro in mlado živino in ozdravljati poporodne bolezni, je dodelan. Naročniki ga tedaj zamorejo v tiskarnici gospoda J. Blaznika vsaki dan prejeti; z 28 podobami vred, ki kažejo porodniško orodje in naravne in napčne lege mladega, obseže 6 pol. Če so nam ktere bukve v slovenskem jeziku potrebne, so gotovo te, ki učé umno pomoč ob porodih živine, da bojo pregnale — gospodarjem v prid — tisto strašno nevédnost, po kteri je dosiljal toliko živine konec vzelo, in kazale pravo pot, se škode obvarovati. — Za tem delom pride 3. del živinozdravstva »nauk o živinoreji« na versto.

Pogovori vredništva.

Gosp. »učiteljskemu prijatlu« na Notrajskem: Ze večkrat smo opomnili, da nemoremo nobenega sostavka v natis dati, o kterem nam pisatelj svojega imena ne razodene, ker vsak lahko razume, da saj vredništvo mora moža poznati, za kterega tudi ono poroštvo prevzame, kadar njegov spis pod kako čerko ali izmišljenim imenom po svetu pošilja. Vaš spis bomo dali natisniti berž ko nam tisti gospod, v kterega imenu je omenjeni sostavek pisan, dopišejo, da so oni porok rečenega.